

עליות לרגל ופולחני צדיקים פרופ' יורם בילד

שיעור 1: עלייה לרגל – מבוא

שמות כג, 14-19

שְׁלֹשׁ רִגְלִים תִּחַג לִי בַשָּׁנָה... שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָּל-זָכוֹר אֶל-פְּנֵי הָאֲדֹנָיִם יְהוָה... רִאשִׁית בְּכוֹרֵי אֲדָמָתְךָ תָּבִיא בֵּית יְהוָה...

פילון, על החוקים לפרטיהם א, 68-70

(האל) מצווה עליהם לקום מקצות הארץ ולבוא אל המקום הזה... אלפי אנשים מאלפי ערים. אלה דרך היבשה ואלה דרך הים, ממזרח וממערב, מצפון ומדרום, מגיעים בכל חג אל בית המקדש כאל מקלט משותף, אל נמל מוגן מפני סערות החיים ומהומותיהם, ומבקשים למצוא בו את השקט, להיפטר מן הדאגות אשר עולן העיק עליהם משחר ילדותם... הם גם קושרים קשרי ידידות עם אנשים שלא הכירם עד כה, ובמיוזג הלבבות על זבח ונסך הם מוצאים את ההוכחה הניצחת לאחדות הדעות

Malcolm X and Alex Haley, *The Autobiography of Malcolm X* (Grove Press, 1966), pp. 340-341

(האל) מצווה עליהם לקום מקצות הארץ ולבוא אל המקום הזה... אלפי אנשים מאלפי ערים. אלה דרך היבשה ואלה דרך הים, ממזרח וממערב, מצפון ומדרום, מגיעים בכל חג אל בית המקדש כאל מקלט משותף, אל נמל מוגן מפני סערות החיים ומהומותיהם, ומבקשים למצוא בו את השקט, להיפטר מן הדאגות אשר עולן העיק עליהם משחר ילדותם... הם גם קושרים קשרי ידידות עם אנשים שלא הכירם עד כה, ובמיוזג הלבבות על זבח ונסך הם מוצאים את ההוכחה הניצחת לאחדות הדעות

Dimitris Xygalatas, Ritual: How Seemingly Senseless Acts Make Life Worth Living (Profile Books, 2024), pp. 1-2

המעבורת מפיראוס מיטלטלת בדרכה אל הנמל המרכזי של האי היווני הזעיר טינוס בים האגאי. הבתים הלבנים המרובעים מעטרים את קו החוף בניגוד חריף לגבעות החומות המבותרות המזדקרות מאחוריהם... הטיילים יורדים מהסיפון במהירות בדרכם לחופים ולמוזיאונים, ואז אווירת החג משתנה באופן מוזר. המבקרים האחרים באי, שרובם לבושים שחור, מתנהלים בקצב אחר. הם נראים רציניים, נחושים וחגיגיים. מיד לאחר שהם נאספים על הרציף, הם יורדים על ידיהם וברכיהם ומתחילים לנוע לעבר הרחוב הראשי בעיר. אחדים מהם שוכבים על בטנם ומשתמשים במרפקיהם כדי לגרור את עצמם קדימה. אחרים שוכבים בניצב לרחוב ומגלגלים עצמם במעלה הגבעה התלולה באופן כמעט-סיזיפי, מתכווצים ומתהפכים, ומושכים עצמם על מרפקיהם קדימה. שני גברים נזעקים לתמוך באישה שצנחה לאחור. יש כאלה הנושאים על גבם ילדים קטנים כשהם מתקדמים על ארבעת גפיהם. אנחנו באמצע הקיץ. הצל מועט, ומרצפות הרחוב ניצלות בשמש. כשהם מפלסים את דרכם במעלה התלול, המקום מתחיל להראות כשדה קרב: ברכיים ומרפקים מדממים, ידיים ורגליים פצועות, גופים חבולים ופנים מיוסרות. כמה מהם נמצאים על סף עילפון מהחום והתשישות, אבל עדיין חותרים קדימה. מלווים מבני המשפחה נחפזים להציע להם מים, וברגע שהם מתאוששים מעט הם ממשיכים לטפס.

יעדם הוא הכנסייה האורתודוקסית של המדונה של טינוס. המבנה המרהיב המיתמר בפסגת הגבעה בנוי כולו משיש לבן שהובא מהאי השכן דלוס. חזית הכנסייה, המעוטרת בפתחים מקושטים רבים, בעמודי תמך מעוטרים ובחלונות מפוארים, נראית ממרחק כתחרת פנינים עדינה. האגדה מספרת כי ב-1823 התגלתה במקום איקונה בעקבות חלום נבואי של נזירה מקומית. הכנסייה שנבנתה במקום כמשכן לאיקונה הפכה במהירות לאתר צליינות מרכזי. אנשים נוהרים לטינוס מכל קצווי תבל כדי לחזות באיקונה, שמעשי ניסים רבים נקשרו בה.

בהגיעם לפסגת הגבעה על ידיהם וברכיהם, על עולי הרגל להמשיך ולגרור עצמם עוד במעלה שתי סדרות של מדרגות שיש לפני שיוכלו למסור את מנחתם לאיקונה. זו מעוצבת להפליא ומתארת את עלייתה השמימה של מריה. אבל קשה מאד לראותה, משום שהיא מכוסה כולה בתכשיטים מתנת המבקרים. הרבה מנחות כסף בצורת לב, רגל, זוג עיניים, עריסה וספינה, המשתלשלות מהתקרה, מציינות בקשות ומעשי ניסים.

שיעור 2: מירון

סבוב הרב פתחיה, בתוך: אלחנן ריינר, עלייה לרגל (האוניברסיטה הפתוחה 2014), עמ' 295-305

ובגליל התחתון יש מערה, ובפנים היא רחבה וגבוהה. מצד אחד מערה של שמאי ותלמידיו, ומצד אחר הלל ותלמידיו, ובאמצע המערה אבן שוקעת, אבן גדולה חלולה כמו כוס, ונכנס בבית קיבולה כארבעים סאה ויותר.

וכשבאין שם בני אדם הגונים וראו האבן מלאה מים יפים, וירחץ ידיו ומתפלל ויבקש מה שירצה. ואין האבן חלולה מתחת, כי אין באין המים מן הקרקע, אלא נעשה אם אדם הגון הוא, ואדם שאינו הגון לא יראה המים. ואם ישאבו מן האבן אלף כדי מים, לא תהיה חסירה אלא מלאה כהוויתו, ואין המים נובעין.

איגרת ר' שמואל ב"ר שמשון, עמ' 10-11, מסלול: יקסמא-מירון-כפר ברעם, בתוך: אלעזר ליפא

סוקניק, הערות למכתבי המסע בארץ ישראל בימי הביניים; ציון ב (תרפ"ז), עמ' 109-110

משם עלינו לכפר מוראן, ומצאנו קברו של ר' אלעזר בן סמא. במוראן מצאנו בית מדרשו של ר' שמעון בן יוחי, והוא מרובע, ונקבר בתוכו ור' אלעזר בנו עמו. ועליו ב' אילנות, והוא מקום יפה מאד. ולמטה מן ההר מצאנו קברי הלל ושמאי. ושם ל"ו קברים, ועליהם כיפה כמין כסוי שיש בבית כעין אילנות אשר יש בו ו' כיורים.

התפללנו שם. ומצאנו שם אשר על יד הימין: הראשון מלא מים, והשני יבש ואין בו מים, והשלישי מלא מים. של שמאל מצד אחר: האחד חציו מלא מים, והאחר כולו מלא מים. ועל אולם בתוך ד', ומצד אחר ג' ומצדי אחר ג', ובכל אולם יש ג' קברים. ולמעלה מצד אחד מן הארונות הקרובים לכיורים: האחד מלא מים, והאחד חסר מימיו. וצוה ראש הגולה והדליקו נר של שעוה לחפש ולראות מהיכן מוצא המים לבוא אל הכיורים, ולא מצאנו. ושפכנו מן המים הרבה ארצה, ולא חסרו ולא נגרעו כלל. ואותם המים מתוקים מדבש, ודבר מופלא הוא מאד. ובחוץ פתח המערה אולם גדול, וישבו ג' ארונות זה בצד זה. והאחד למעלה גבוה מכולם.

ספר יוחסין, עמ' 219, בתוך: אלחנן ריינר, עלייה לרגל (האוניברסיטה הפתוחה 2014), עמ'

298-299

ובימי הרשב"אי היה ר' אברהם ור' שלמה, בני הנגיד דוד, בן בנו של הרמב"ם זכרוננו לברכה. והיה ר' דוד מתפלל במערת הלל ושמאי, ויצאו מים קרים... החרים למלשינים. וביום ההוא מתו' ת"ק מלשינים בארץ מצרים, ולשני חדשים להלן נשיהם ובניהם...

אלה המסעות, עמ' 153-154, בתוך: שמחה אסף, תוצאות ארץ-ישראל, (מוסד הרב קוק).**(1946), עמ' 82-83**

ובמירון שם מערה של קבר לשמאי והלל ותלמידיהם, סך כולם שלשים ושנים. ושם מתקבצים ישראלים וישמעאילים בפסח שיני, וישראלים מתפללים שם ואומרים מזמורים. וכשהם מוצאים מים בתוך המערה, כלם שמחים, שהוא סימן שתתברך השנה. והרבה פעמים שלא נמצאו שם מים, ובעת תפלתם היו באים המים בעת תפלתם כהרף עין. ושם ר' שמעון בן יוחאי, ועליו ציון נאה. סמוך לו ר' אליעזר בנו. אומרים, כי שם היה ממדרשו של ר' שמעון בן יוחאי. ושם ר' יוסף בן קסמא בין הכרמים, ועוד שם צדיק אחד: אומרים, כי שמו ר' יהודה. ושם ר' נחמן חטופא, ושם ר' יוחנן הסנדלר. ושם בית הכנסת לר' שמעון בן יוחאי, בנין מפואר מאד. ושני אבן גדולה חלולה מראשה עד למטה לארץ. אומרים, כי שם היה מזבח, והדם היה שותת ויורד דרך אותו מקום וחלול.

פירוש ר' תנחום הירושלמי לספר יהושע, כ"י אוקספורד, בוד ליאנה Heb. Poc 314 (קטלוג

נויבאואר, מס' 318), דף 21 ע"א-ע"ב

ויבאו ויחנו יחדיו אל מי מירון להלחם עם ישראל, הו אלמסמי אליום מירון, והוא עין מא ויחכא אן אלמא יתזאיר פיה ללחג'אג' פי אלחין בעד אן יכון יאנס. ותראה כאן מוג'וד פי אלזמאן אלמתקדם לכן לם ידבר לה קט הדא אלמעג'ז ולא גירה.

אברהם יערי, תולדות ההילולא במירון, בתוך: תרביץ לא (תשכ"ב), עמ' 13-14

תרגום: מי מירון, הוא (המקום) הנקרא היום מירון, והוא מעין של מים, ומספרים, שהמים מתגברים שם בשביל עולי הרגל אחרי שהיו יבשים. ותראה אותו (מקום) שהיה מצוי בזמן קדום, אבל לא הזכירו בו את הנס הזה, ולא אחר.

אלדמשק, עמ' 116, בתוך: אברהם פולק, יהודי המזרח התיכון בסוף ימי הביניים, ציון, ב**(תרצ"ז), עמ' 26**

ובהר אלואבור בסביבת צפת יש כפר הנקרא מירון, ובו מערה המכילה כוכים ובריכות. במשך כל השנה היא יבשה, ואין בה אף טיפת מים אחת, ולא טל ולא רטיבות כלשהי. יום אחד בשנה מתאספים אליה אנשים מיהודי היישובים הרחוקים והקרובים והפלאחים וזולתם ונשאר כל היום. הם נכנסים אל

המערה ויוצאים ממנה, והיא נשארת יבשה כשהיתה, ואחר כך פתאום פורצים מים מאותם הבריכות והכוכים וזורמים על האדמה בתוך המערה כשעה או שתיים, ואחר כך פוסקים. וזה יום חגם של היהודים. הם מובילים את המים האלה אל המקומות הרחוקים והקרובים ביבשה ובים ואומרים "אלה מי מירון".

המחבר, גיאוגראף ערבי סורי שחי בשנים 1256-1327, פעל באחרית ימיו בצפת ומת בה. אמנם לא פורשו התאריך ושם המערה, אך אין ספק, שמתוארים כאן טקסי י"ד-ט"ו באייר במערת הלל ושמאי במירון.

בתוך: מיכאל איש שלום, קברי אבות (אריאל, 1948), עמ' 38. הנוסח המובא כאן תוקן על פי כתב היד.

משם נבוריא, עמוקה היא מקוברת. קבר וציון ליונתן, ועץ רענן ויף גדלו ברב דליו (...).מרת.

איגרת ר' שמואל ב"ר שמשון, בתוך: אברהם יערי, אגרות ארץ ישראל (מסדה, 1971), עמ' 88

משם באנו לכפר עמינו, ומצאנו שם קבר יונתן בן עוזיאל, ועליו אילן גדול, והישמעאלים מביאין עליו שמן ומדליקין נר לכבודו, גם נודרים שם נדרים לכבודו.

אלה המסעות, כ"י רומא-קאזאנאטנוה דף 32 ע"כ, בתוך: שמחה אסף, תוצאות ארץ-ישראל, (מוסד הרב קוק, 1946), עמ' 84

ומשם לעמוקא, שם יונתן בן עוזיאל תחת אילן גדול ונאה, לא נראה כמוהו בעולם.

יורם בילו, ללא מצרים: חייו ומותו של רבי יעקב ואזנה (מאגנס, 2004), עמ' 22-23

נהר של חוגגים זורם במעלה הגבעה אל הקבר, חוצה בדרכו את ים האהלים וחניוני הרכב הענקיים, שבמרכזם יריד צבעוני שקודש וחול משמשים בו בערבוביה. אנו חולפים בדרכנו על פני גן שעשועים מאולתר, מוצף באורות צבעוניים, בקתות של משחקי הימורים, סוסי פוני להשכרה, אהל תצוגה של חברת 'המשקם', אוהל נוסף של תנועת הליכוד – 'המחנה לאחדות ישראל', תחנת הרשמה למשמר הגבול על גבי ג'יפ, טנק מצוות של חב"ד, ביתן דרוזי שמוכרים בו חפצי חן, פיתות דקות ולבנה ושלושה דוכני פיס. דוכני החולין שמרכולתם כוללת מגוון עצום של דברי הלבשה, מיני מאכל וחפצי בית, פוחתים והולכים ככל שמתקרבים לקבר, וכנגדם מתרבים הדוכנים המוכרים דברי קודש. שמן, נרות ותמונות של צדיקים מוצעים למכירה על כל צעד ושעל, ודיוקנו הזעוף של בבא סאלי שליט בכיפה אפילו כאן, במקום מנוחתו של רבי שמעון, ומתרימים למוסדות דת שונים, עם מגבירי-קל בידיהם, מתחרים על ליבם וכיסם של העולים לרגל. בתוך בניין הקבר דוחק והמולה בלתי נסבלים. המונים מצטופפים סביב המצבות של רבי שמעון ורבי אלעזר בנו, מנסים לגעת בשבכות הברזל במקיפות אותם, ממטירים עליהם נרות, מטפחות ראש ושטרות כסף. המנון הריפוי המוגרבי, האווה ז'ה אדאווינה (הנהו בא לרפאנו), מלוות עצמן בתיפוף קלבי על טמבורין. נשים אחרות סובבות בתוך הקהל, נושאות טסים עמוסי תקרובת, משדלות את הנקהלים לטעום ממנחת ההודיה שלהן לצדיק.

יוסף הגלילי, ספר מירון (הוצאת המחבר, תשמ"ח), עמ' 93-94

היכן הם הרקדנים של אז? איפה השמחה של אז, וההתלהבות והתרוממות הרוח של אז איה הן? במקום כל זאת נוצר מין גולם שקשה להגדירו, מין פיקניק המוני לא מאורגן, לפי מושגי המערב הפרוע, או כמין פנטאסיה (כך) מזרחית. כמין 'זיארה' של נבי רובין שבחולות יבנה העתיקה, או כפנטאזיאט (כך) נבי מוסה להבדיל בשנות העשרים למאה... למירון עולים כמאה אלף איש כ"י (כן ירבו), רובם מקרב העלייה החדשה. והם לא זכו להתבשם מהאווירה עטופת הזוהר של אז, שהייתה מנת חלקם של זקני היישוב. עולים אלה חוגגים לפי מושגיהם, וכדרך שראו אצל שכניהם בארצות גלותם.

Kenneth Brown and Jean Moh, "Journey Through the Labyrinth", in: Studies in Visual Communication 8 (1982), p. 43

האזור סביב הקבר המה מאנשים שבילו שם את הלילה. רובם היו מצוידים באוהלים, בשולחנות ובכיסאות. הם בילו באכילה, בשתייה, בנגינה, בריקודים ובשינה, או הסתובבו אנה ואנה, התבוננו אלה באלה ובחנו את הסחורות שמכרו הרוכלים בדוכנים. הקהל היה ברובו המכריע מזרחי, וכך גם האווירה:

צלילי המוזיקה, הקולות (שהיו שילוב של ערבית ועברית במבטא מזרחי) וריחות האוכל. האירוע כולו דמה באופן בולט לחגיגות של מוסלמים ויהודים כאחד בעליות לרגל במרוקו.

Kenneth Brown and Jean Moh, "Journey Through the Labyrinth", in: Studies in Visual Communication 8 (1982), p. 44

חגיגת העלייה לרגל למירון הפגישה בין יהודים מזרחיים לאירופים, אך לא שילבה ביניהם. ההפרדה ביניהם נשמרה כאן כמו גם בסקטורים אחרים של החיים בישראל. העדר השוויון וחוסר האיזון ראויים לציון: החרדים ממוצא אירופי, במיעוט ואף על פי כן במרכז, שלטו בפעילות הטקסית של העלייה לרגל. המזרחים, אף שהם הרוב, נותרו בשוליים.

שיעור 3: נתיבות

יהודית לזרוביץ', "בזכות הבבא סאלי: סיפור ההצלה של העיר נתיבות ב-7.10", חדשות

סרוגים, 11 בינואר 2024

"נתיבות הרבה יותר קרובה לעזה מאשר אופקים זה נס מה שקרה שם"

"ברור לי שהעיר ניצלה בזכות הצדיק"

יורי מאמין שההצלה לא הייתה רק בזכות התגובה המהירה של השוטרים אלא גם בגלל הצדיקים שקבורים בעיר (רבי ישראל אבוהצירא, הרב יורם אברג'ל ועוד), הוא מוסיף כי ההילולה של הבבא סאלי במוצ"ש הקרוב וביום ראשון תתקיים השנה במתכונת רגילה, עד כמה שהוראות פיקוד העורף יאפשרו ושהם מתכוונים למקסימום של אנשים שיגיעו...

בהקשר של ההילולה של הבבא סאלי נמסר מהמשטרה כי: "היערכות להילולא במלאות 40 שנה לפטירת באבא סאלי זיע"א בנתיבות. והשנה, בסימן גבורת השוטרים, כוחות הביטחון והחירום שנלחמו בחירוף נפש והצילו חיי אדם רבים. בשבועות האחרונים הוכנה תכנית עבודה להילולא וקריאה לציבור להישמע להוראות המשטרה והסדרנים הולכות ונשלמות ההכנות האחרונות לקראת הילולת ה-40 לפטירת באבא סאלי זיע"א בנתיבות.

נעשות תוכניות על מנת לקיים את ההילולא באופן הבטוח ביותר עבור הציבור במכלול ההיבטים. הן בנושא הביטחון בשהייה בציון עצמו לאור הלקחים שהופקו לאחר האסון במירון. כמו כן ניתן דגש מיוחד על נושא ההגעה אל הציון והכוונת התנועה בידי המשטרה. בד בבד, ניתן מיקוד משמעותי להיבטים הביטחוניים לאור המלחמה בעזה והמצב הביטחוני הקיים באזור.

למוזמני הכבוד לסעודת מצווה עם האדמו"ר, ההזמנה הינה לאדם יחיד בלבד! לא תתאפשר כניסה ללא הזמנה

הילולת הצדיק ג' שבט, אירועי יום ההילולה:

אירועי ההילולה נפתחים בהולכת ספר תורה שנכתב לכבוד יום ההילולה כמידי שנה ע"י סופר סתם ירא שמים.

תהלוכת ספר התורה יוצאת מבית הכנסת של הבבא סאלי הנמצא בבית האדמו"ר לכיוון הציון הקדוש בשעה 15:30 וברחבת הציון הקדוש מונח ספר התורה ע"ג במת המברכים וקהל רב הצובאים ומנשקים את ספר התורה.

שיעור 4: חידוש פולחני צדיקים בישראל

בתוך: יורם בילו, שושביני הקדושים: חולמים, מרפאות וצדיקים בספר העירוני בישראל

(אוניברסיטת חיפה, 2005)

הודעה לציבור (1973)

אני אברהם בן חיים, הגר בשיכון כנען 172 בצפת עיר הקודש זיכני ה' לראות נפלאות וכפי שצויתי, הנני מביא לידיעת כבודכם בשורה מאת אדוננו הצדיק רבי דוד ומשה זצ"ל, שנגלה אלי פעמים רבות. בחלומי הראשון ראיתי, והנה עומד לידי איש לבוש לבן וזיו פניו כמלאך, הוא ניגש אלי, אחז בידי והוביל אותי להרים גבוהים, ובין סלעיהם העצומים ראיתי רחבה לבנה. בהגיעי לרחבה, ישב לארץ ואמר אלי: "ראה, עשרה אנשים בלבד חוגגים ומצינים את יום ההילולה שלי ושואל אני אותך למה עזבוני ונטשוני כל יוצאי מרוקו? היכן כל הרבבות – אוהדי ונאמני?" ענית לו – וכי אתה רוצה שיבואו חזרה מישראל למרוקו כדי לקיים את ההילולה?! האיש אחזני שנית בידי, סובבני ושאל: "מהו המקום הזה?" ענית לו: "זהו ביתי". האיש המשיך ואמר: "במקום הזה רוצה אני שתצינו את יום ההילולה שלי מידי שנה בשנה!" שאלתי אותי מה רוצה אדוני? והוא ענה לי: "אני האיש שנגליתי לאוהבי במרוקו – אני רבי דוד ומשה!!! אני האיש המבקש ומתפלל לפני ה' יום יום לשמור על חיילי ישראל על גבולות הארץ! אם כך, מדוע עזבוני יוצאי מרוקו? – עתה, הנה אנוכי בארץ הקודש ומבוקשי הוא, שיחדשו שוב את ציון ההילולה שלי..."

כעבור יומיים חזר ונגלה אלי בחלום בשעה שהייתי שוכב נים ולא נים. העירני ואמר אלי: "בני, טעית בספרך לאנשים שראית אותי בחלום, היה עליך לאמור להם כי ראית אותי עין בעין, אך אין דבר – אני מוחל לך על כך! ועתה שמע את דברי: אני עזבתי את מרוקו ובאתי לכאן מפני שהמקום הזה הוא קדוש, ובחרתי בך להיות משרתי בקודש..."

בתוך: יורם בילו, שושביני הקדושים: חולמים, מרפאות וצדיקים בספר העירוני בישראל

(אוניברסיטת חיפה, 2005)

הודעה לציבור (1974)

אני אברהם בן חיים, הגר בשיכון כנען 172 בצפת עיר הקודש זיכני ה' לראות נפלאות וכפי שצויתי, הנני מביא לידיעת כבודכם בשורה מאת אדוננו הצדיק רבי דוד ומשה זיע"א, שנגלה אלי פעמים רבות. באחד החלומות ביקש ממני הצדיק לכתוב את הדברים בצורה פשוטה וברורה למען יבינו אותה כל בית ישראל.

בשבת לפנות בוקר אני רואה בחלומי, שהנני הולך בדרך עפר צרה, והגעתי לגבעה, ומעל הגבעה אני רואה עיר קטנה ומסביבה חומה סגורה ללא שום כניסה. המשכתי ללכת בדרך עפר, ואני פוגש בשני חיילים. הללו שאלוני לאן אני הולך והזהירוני שהמקום מסוכן מאד ובדרך נמצאים שומרים רבים, אשר ימנעו ממני את הכניסה אל מעבר לחומות. לאחר שאמרתי לחיילים שאני השליח של רבי דוד ומשה זיע"א, נתנו בידי בקבוק שמן, ואמרו לי: 'המשך הלאה בדרך, ואנחנו מבקשים ממך שתתפלל אל הצדיק שיבקש עלינו רחמים...' לפני עוזבי אותם אמרו לי שבדרך משני הצדדים יהיו בכל חמישה מטרים מוצבים שלושה חיילים. המשכתי בדרכי, ואני פוגש בשלושה חיילים ראשונים. אך ראו אותי כיוונו אלי את נשקם. מיד קראתי 'רבי דוד ומשה'. תיכף ומיד הורידו את נשקם ואמרו לי: 'תסלח לנו, לא ידענו שאתה שליחו של הצדיק הקדוש'. נתנו לי בקבוק שמן ובקשו ממני את ברכת הצדיק. המשכתי הלאה בדרך העפר לאור (לאורך?) החומה ולאור הירח. בסוף הדרך פגשתי באישה מבוגרת אשר אמרה לי: 'אם כבר הגעת לכאן, בוא ובקש רחמים במקום שבו עבר רבי דוד ומשה'. הלכתי לעבר הכיוון שעליו הצביעה האישה, וראיתי המון-עם עומדים סמוך לפתחה של המערה. שומר עמד ליד המערה ומנע מהאנשים להיכנס פנימה. שמעתי אותו מזהיר את האנשים: 'כל מי שיכנס פנימה דמו בראשו'. עברתי בין האנשים והגעתי אל פתח המערה, השומר הזהיר אותי, אבל אני נכנסתי פנימה והתחלתי לרדת במורד המדרגות. בתוך המערה היה מעט אור, בתחילה, אבל אחר כך הלך ונמוג. המשכתי ללכת בחושך ולאחר כמה זמן התחלתי לחוש בנצנוצי אור. הגעתי למקום האור, ואז ראיתי שומר. ברגע שהבחין בי פנה אלי ואמר: 'מדוע באת?' הסברתי לו שאני שליחו של הצדיק ושאני מעוניין לראותו. ענה ואמר לי: 'לך קדימה ושם תפגוש בשני שומרים ליד דלת ברזל...'.

הגעתי אל שני השומרים, והם הזהירוני, שאם אגע בדלת הברזל, אשרף... למרות זאת לא פחדתי, והשומרים התרחקו ממני. קרבת לידלת, פתחתיה ונכנסתי פנימה. בפנים ראיתי זקנים שישבו ולמדו תורה, והבחנתי ביניהם את הרב הקדוש רבי דוד ומשה, המוכר לי היום מחלומות קודמים. מיד פנה אלי ואמר: 'מדוע באת אלי?' אמרתי לו: 'אתה בא אלי אחת לשבועיים או אחת לחודש, וזה אינו מספיק עבורי, לכן החלטתי לבוא אליך ולקחתך אלי הביתה'. מיד אחזתי ביד הרב ואמרתי לו: 'ברצוני להרים את כבודו עד לביתי'. וכך כשהוא על גבי הגעתי עד פתח המערה. השומר פנה אל האנשים שהיו בחוץ כשהוא מצביע עלי: 'אתם רואים, הוא לוקח את הרב אצלו הביתה, אין לכם יותר מה לעשות כאן... מי שרוצה את הרב יואיל ללכת למקום החדש...' הגעתי אל ביתי. הרב ראה בכניסה לחדרו נרות דולקים, פנה אלי ושאל: 'מדוע אתה מדליק נרות?' השיבותי: 'כבודו יודע שהאנשים התרגלו כבר להדליק נרות...' הוא נענע בראשו. לאחר שנכנסתי לחדר הורדתי אותו. אמר לי מספר אזהרות...

אחר כך אמר לי הצדיק: "כעת אני נמצא ויושב כאן באופן קבוע ולא אעזוב את ביתך שהוא ביתי אף לרגע..."

הנני אפוא מביא בזה לידיעת הציבור את דברי החלום לפי בקשת הרב, ומאחל ברכת שלום ורפואה שלמה לכל בית ישראל.

מאת:

בן-חיים אברהם

שיכון כנען 172 צפת

בית רבי דוד ומשה זיע"א

בתוך: יורם בילו, שושביני הקדושים: חולמים, מרפאות וצדיקים בספר העירוני בישראל

(אוניברסיטת חיפה, 2005)

הודעה לציבור (1979)

אני יעיש אוחנה הגר בבית-שאן שיכון ד' מס 210\1 זיכני ה' לראות נפלאות בחלומותיי. בחלומי הראשון נגלה אלי צדיק ואמר לי לחפור מאחורי חצר ביתי. התחלתי לחפור ולפתע התגלה אלי פתח. נכנסתי דרך הפתח ונתגלו לעיני דברים מרהיבים. ראיתי ברכת מים חיים והמון ירק מסביב לה. המשכתי ללכת וראיתי גן נפלא וכל טוב בו, ומסביבו רבנים מטיילים מסביב לגן ונהנים מזיו המקום. פנה אלי אחד הרבנים ואמר לי שאני צריך לשמור על המקום מפני שהמקום קדוש, ועוד אמר לי להודיע שכל מי שירצה להיכנס למקום חייב לטהר את עצמו.

לאחר שבוע ימים שלא התייחסתי לחלום שזה יום יום אותו חלום, שוב הוטרדתי בשבוע השני שאני חולם שאני נמצא בחצר ביתי. עומד אני בין שני עצי ברוש ואני שומע קול קורא אלי במילים אלו: תשמע, תשמע, תשמע, שלושה פעמים נשמע הקול. עמדתי כשכולי צמרמורת והקול ממשיך לקרוא אלי ואמר לי שהמקום בו אני עומד מקום קדוש הוא ועלי לשמור על קדושתו.

ושוב בשבוע השלישי שזה היה חודש אלול, יוצא אני בערב שבת לבית הכנסת להתפלל. התפללתי וחזרתי הביתה, עשיתי קידוש וישבתי לאכול. לאחר הארוחה יצאתי מפתח ביתי אל החצר ולפתע התגלה אלי מאותו מקום פתח ואור דולק בפתחו. עמדתי והסתכלתי כ- 5 דקות לעבר המקום. ושוב שומע אני את אותו קול קורא אלי באותם המלים תשמע, תשמע, תשמע, והפעם זה היה במציאות

ולא בחלום, ואמרו לי שזה פתחו של גן-עדן. ועוד דרשו ממני לעשות שער ברזל ולנקות את המקום. ולאחר שאגמור לסדר את המקום דרשו ממני להודיע לכל בתי הכנסת ולציבור שכל מי שירצה לבוא למקום עליו לגזור את ציפרוניו ולטהר עצמו ויחזור בתשובה.

לאחר מכן חלמה אשתי חלום שאני בא אליה ואומר לה שאנחנו צריכים לעשות את סעודה ולקרוא אותה על שם אליהו הנביא.

וכך עשיתי את כל אשר אמרו לי.

א. יעיש

בית שאן, שכון ד' מס' 210\1

בתוך: יורם בילו, שושביני הקדושים: חולמים, מרפאות וצדיקים בספר העירוני בישראל

(אוניברסיטת חיפה, 2005)

הודעה לציבור (1980)

אני קם ככה בחלום ואני הולך, כאילו אני חופר במקום, בידיים שלי, ואז יוצא לי מים שחורים כאלה. שאלתי בחלום: 'מה המים השחורים האלה?' אז המים האלה הולכים, הולכים עד המקום שאנחנו מתפללים וחוזר הכל זהב. אז אני אומר: 'מה זה? מים שחורים וחוזר זהב? זה לא יכול להיות'. אז אני נכנס בפתח, ובפנים יש עוד פתח, ובתוך הפתח השני מעיין מים באמצע ועצים וירק בצד הזה ועצים וירק בצד השני, והייתה מיטה לכיוון הזה, ושניים יושבים עליה: דוד המלך ואליהו הנביא. אמר לי: 'מי שנכנס פה הוא לא יוצא'. אמרתי: 'כבוד הרב, אני לא יכול להישאר במקום הזה, אנשים מחכים לי, צריך לקבל אותם'. אז אומר: 'טוב, כיוון שאמרת ככה, לך לפתח, ושם יש יהלום אחד, וזה סוד. תלחץ על היהלום והפתח יפתח לך ותצא'. בפנים היה תענוג, מעיין מים עוברים, גן-עדן בעצמו. 'צאתי וראיתי תור של אנשים, מכאן (הבית) ועד המקום, עומדים. אמרתי להם: 'תדעו לכם כי המקום הזה, מי שנכנס לא ייצא. אבל מי שרוצה להיכנס וירצה לצאת, שמים היד על יהלום אחד ליד הפתח, והפתח נפתח'.

שיעור 5: פולחן דתי מול פולחן לאומי – הדוגמה של מערת ניקנור

בבלי, יומא לח ע"א

ניקנור נעשו נסים לדלתותיו:

ת"ר מה נסים נעשו לדלתותיו אמרו כשהלך ניקנור להביא דלתות מאלכסנדריא של מצרים בחזירתו עמד עליו נחשול שבים לטבעו נטלו אחת מהן והטילוה לים ועדיין לא נח הים מזעפו בקשו להטיל את חברתה עמד הוא וכרכה אמר להם הטילוני עמה מיד נח הים מזעפו והיה מצטער על חברתה כיון שהגיע לנמלה של עכו היתה מבצבצת ויוצאה מתחת דופני הספינה ויש אומרים בריה שבים בלעתה והקיאנה ליבשה ועליה אמר שלמה (שיר השירים א, יז) קורות בתינו ארזים רהיטנו ברותים אל תיקרי ברותים אלא ברית ים לפיכך כל השערים שהיו במקדש נשתנו להיות של זהב חוץ משערי ניקנור מפני שנעשו בו נסים ויש אומרים מפני שנחשתן מוצהבת היתה ר' אליעזר בן יעקב אומר בנחשת קלוניתא היתה והיתה מאירה כשל זהב.

ירושלמי, יומא, יט

נחשתן היה מצהיב ויותר יפה משל זהב